

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 22 (572)

Субота, 6 ліпеня 1946 года.

Цана 50 кап.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ АБ ІХ ПЛЕНУМЕ ЦК КП(б) БЕЛАРУСІ

27 чэрвеня—1 ліпеня 1946 года адбыўся чарговы ІХ пленум ЦК КП(б) Беларусі. Пленум заслухаў і абмеркаваў наступныя пытанні:

1. Аб выніках веснавой сяўбы, задачах па догляду пасаваў, падрыхтоўцы і правядзенні ўборкі ўраджаю і нарыхтоўках сельскагаспадарчых прадуктаў у 1946 годзе.

2. Аб палітычнай рабоце сярод сельскага насельніцтва Мінскай і Брэсцкай абласцей.

3. Аб мерапрыемствах па выкананню плана сельскага і калгаснага будаўніцтва і вытворчасці будаўнічых матэрыялаў у 1946 годзе.

У работах Пленума прынялі ўдзел сакратары абкомаў і райкомаў КП(б) Беларусі.

Па першым пытанню — аб выніках веснавой сяўбы, задачах па догляду пасаваў, падрыхтоўцы і правядзенні ўборкі ўраджаю і нарыхтоўках сельскагаспадарчых прадуктаў у 1946 годзе — з дакладамі выступілі: Міністр земляробства БССР тав. Крупня І. А., Міністр тэхнічных культур БССР тав. Нікіцін П. Н. і Упаўнаважаны Міністэрства нарыхтовак СССР па Беларускай ССР тав. Карпаў А. А.

У спрэчках па першаму пытанню парадку дня выступілі т.т. Тур І. П. (сакратар Гомельскага абкома КП(б)Б), Баранаў Ф. А. (сакратар Бабруйскага абкома КП(б)Б), Жаўноў І. Е. (сакратар Старобінскага райкома КП(б)Б), Кардовіч І. М. (старшыня Магілёўскага аблвыканкома), Карасеў І. Н. (другі сакратар Віцебскага абкома КП(б)Б), Зуевіч І. Т. (сакратар Жлобінскага райкома КП(б)Б), Захароў І. К. (сакратар Дрысенскага райкома КП(б)Б), Бліноў Д. А. (сакратар Берастовіцкага райкома КП(б)Б), Гапееў П. А. (сакратар Нараўлянскага райкома КП(б)Б), Новікаў Ф. С. (сакратар Шклоўскага райкома КП(б)Б), Альхімовіч Н. М. (сакратар Мінскага сельскага райкома КП(б)Б), Мачульскі Р. Н. (старшыня Мінскага аблвыканкома), Гапонаў З. П. (сакратар Бялыніцкага райкома КП(б)Б), Бардзіан І. Ф. (сакратар Навагрудскага райкома КП(б)Б), Міроненка Т. А. (сакратар Іўнаўскага райкома КП(б)Б).

Па гэтым пытанню на Пленуме выступілі сакратар ЦК КП(б) Беларусі тав. Кісялёў Н. В. і намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР тав. Лявіцкі П. А.

Па другому пытанню парадку дня Пленума — аб палітычнай рабоце сярод сельскага насельніцтва Мінскай і Брэсцкай абласцей — з дакладамі выступілі: сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. Казлоў В. І. і сакратар Брэсцкага абкома КП(б)Б тав. Тупіцын М. Н.

У спрэчках па другому пытанню выступілі т.т. Клімаў І. Ф. (сакратар Маладзечненскага абкома КП(б)Б), Шургалін Я. Е. (сакратар Бягомльскага райкома КП(б)Б), Красоўскі І. І. (сакратар Віцебскага абкома КП(б)Б па прапагандзе), Калінін П. З. (сакратар Гродзенскага абкома КП(б)Б), Новікава Ф. А. (сакратар Магілёўскага абкома КП(б)Б па прапагандзе), Фешчанка І. Л. (сакратар Пінскага абкома КП(б)Б па прапагандзе), Жур Е. К. (сакратар Пухавіцкага райкома КП(б)Б), Ажгірэі С. Ф. (сакратар Баранавіцкага абкома КП(б)Б па прапагандзе), Федасюк А. І. (загадчык аддзела па рабоце сярод жанчын ЦК КП(б)Б), Садковіч Н. Ф. (Міністр кінематографіі БССР), Лузгін В. І. (сакратар ЦК ЛКСМБ).

Па гэтым пытанню на Пленуме выступілі Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР тав. Наталевіч Н. Я., сакратар ЦК КП(б)Б па прапагандзе тав. Гарбуноў Ц. С., сакратар ЦК КП(б)Б тав. Малін В. Н.

З дакладамі па трэцім пытанню — аб мерапрыемствах па выкананню плана сельскага і калгаснага будаўніцтва і вытворчасці будаўнічых матэрыялаў у 1946 годзе — выступілі: начальнік Упраўлення сельскага і калгаснага будаўніцтва пры Совеце Міністраў БССР тав. Цёмкін А. І., Міністр прамысловасці будматэрыялаў БССР тав. Вайдакоў Г. І., Міністр мясцовай прамысловасці БССР тав. Каган Я. Н., начальнік Упраўлення промкааперацыі пры Совеце Міністраў БССР тав. Марголін Н. В.

У спрэчках па трэцім пытанню парадку дня выступілі т.т. Ермашэнка І. А. (старшыня Віцебскага аблвыканкома), Кляшчоў А. Е. (сакратар Полацкага абкома КП(б)Б), Бялоўскі Л. І. (сакратар Магілёўскага абкома КП(б)Б), Папкоў Л. Е. (начальнік Упраўлення сельскага і калгаснага будаўніцтва пры Мінскім аблвыканкоме), Ганенка І. П. (загадчык аддзела прамысловага і камунальнага будаўніцтва ЦК КП(б)Б), Ледзянёў В. В. (старшыня Палескага аблвыканкома), Грыгор'еў М. В. (сакратар Клічаўскага райкома КП(б)Б), Уралава Е. І. (Міністр асветы БССР).

Па гэтым пытанню на Пленуме выступілі сакратар ЦК КП(б)Б па кадрах тав. Аўхімовіч Н. Е. і намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР тав. Эйдзінаў Г. Б.

Па ўсіх заслуханых пытаннях Пленум ЦК КП(б) Беларусі прыняў разгорнутыя рашэнні.

У канцы Пленума з прамоваю аб задачах партарганізацыі Беларусі ў бягучы перыяд выступіў сакратар ЦК КП(б) Беларусі тав. Кісялёў Н. В.

ВЯЛІКАЕ СВЯТА

3-га ліпеня беларускі народ святкаваў другую гадавіну вызвалення сваёй роднай Савецкай Беларусі ад крывавага нападку нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У гэты ж дзень ён адзначыў і другую гістарычную дату — п'яту гадавіну выступлення вялікага таварыша Сталіна 3-га ліпеня 1941 года з прамовай па радыё. Удзячная памяць беларускага народа назаўсёды захавае гэтыя дзве выдатныя падзеі.

Савецкая Беларусь — фартэса Савецкага Саюза на Захадзе, — першая прыняла на сябе шалёны удар гітлераўскай арміі. Карыстаючыся перавагай знянакчаснага нападу, нямецка-фашысцкія збраі захапілі значную частку нашай рэспублікі і, несучы велізарныя страты, набліжались да цэнтральных раёнаў Савецкага Саюза. Беларуская зямля аблявалася крывёю сваіх мужных сыноў і дачок. Над усёй нашай радзімай нависла найвялікшая небяспека. І вось у гэты цяжкі час — 3-га ліпеня 1941 года — беларускі народ, як і ўсе народы Савецкага Саюза, пачуў спакойны мужны голас свайго бацькі і друга, голас таварыша Сталіна. Мудры праводар даў вычэрпальны аналіз падзеяў, якія адбываліся, і вызначыў шляхі да канчатковай перамогі. Промова таварыша Сталіна усяляла ў сэрцы мільёнаў людзей нягаснучую веру ў перамогу, узброіла яго сталінскай упэўненасцю ў непакіраванасці народа, які свядома і самааддана змагаецца за сваю чысьць, свабоду і незалежнасць.

Нашыя пісьменнікі і работнікі ўсіх галін беларускага савецкага мастацтва ў гады

небяспекі паказалі сабе вартымі свайго гераічнага народа. Значная частка пісьменнікаў і дзячоў мастацтва сваю працу мастацка спалучыла з жорсткімі будзённымі франтавамі партызанскага поўдню. Тая-ж і іх, каму не давалася прымаць непасрэдны ўдзел ва ўзброенай барацьбе з ворагам, змагаліся з ім сваёй чэснай працай у савецкіх тылах, сіламі і сродкамі свайго мастацтва дапамагаючы савецкаму народу б'ць і дабіваць агідных захопнікаў.

Звыш трох год беларускі народ у няспынай барацьбе чакаў радаснага дня свайго вызвалення. І гэты дзень наступіў 3-га ліпеня 1944 года. Дзякуючы братняй дапамозе народаў Савецкага Саюза і, у першую чаргу, вялікага рускага народа, дзякуючы геніяльнаму палкаводцу Генералісіму Сталіну беларускі народ зноў і назаўсёды атрымаў свабоду, незалежнасць і права судзіць сваё светлае будучае.

Два гады, якія прайшлі пасля дня вызвалення, — гэта першыя два гады працы па аднаўленню разбуранай вайной народнай гаспадаркі рэспублікі, працы, якая з'яўляецца толькі пачаткам ажыццяўлення тых грандыёзных планаў, што належыць ажыццявіць на працягу сталінскай пяцігодкі аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі.

Жыццё стаяць перад савецкімі пісьменнікамі, работнікамі тэатра, кіно, музыкі і выяўленчага мастацтва рад новых праблем, што абумоўлены вопытам Айчынай вайны, за-

дачами выканання новай сталінскай пяцігодкі і ўсімі тымі абставінамі, у якіх мы цяпер жывем.

Вялікая Айчынная вайна была найвялікшым выпрабаваннем жыццездольнасці нашага грамадскага ладу. Савецкі народ даў ёму поўную і рашучую сацыялістычную сістэму, сацыялістычнага ўкладу жыцця над эканамікай і грамадскімі парадкамі, якія існуюць у буржуазных краінах. Патрыятычны абавязак пісьменнікаў і работнікаў мастацтва — прапагандаваць і паказваць нашаму сацыялістычнаму жыццю, культуры, побыту, сямя, правыя нормы і грамадскія інстытуты, якія характэрныя для ідэалогіі савецкіх людзей, як перадавую ідэалогію нашага часу. Жыццё патрабуе ад мастацкай інтэлігенцы павелічэння свайго ўплыву ў справе камуністычнага выхавання працоўных.

Само-сабой зразумела, што выканаць гэтую задачу магчыма толькі ў тым выпадку, калі пісьменнік, арыст, мастак і кампазітар у якасці матэрыялаў для свайго твораў будзе браць факты з канкрэтнай рэальнасці, асвятляючы іх сваёй праблізкасцю — здалека заглянуць у будучыню.

Задачы камуністычнага выхавання мас патрабуюць ад савецкай літаратуры і мастацтва шырокага, цікавага, высокамастацкага адлюстравання гераізму савецкіх людзей у часе Айчынай вайны і нашай сёняшняй працы па выкананню сталінскай пяцігодкі. Жыццё патрабуе ад літаратараў і дзячоў мастацтва адлюстравання магучага ўпэўненага поспеху савецкага народа ў светлую камуністычную будучыню.

СТАЛІНСКІЯ ЛАУРЭАТЫ

1945 год увойдзе ў гісторыю светлай давай грандыёзных перамог савецкага народа. У гэты векапэмны год закончылася сусветная вайна, была разгромлена цытадель фашызма — гітлераўскай Германія, ліквідавана небяспека японскай агрэсіі на Далёкім Усходзе. Над зямлёй засвіціла мірнае сонца. Пачалася ажыццяўленне пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР.

Бацькоўскія клопаты роднай камуністычнай партыі, пацудзе шчыльнага адзінства з шырокімі народнымі масамі, усведамленне велізарнасці творчых задач, якія ставіць эпоха, — усё гэта дапамагае пісьменнікам ствараць творы высокага майстэрства.

Творы гістарычнага года, якія адзначаны Сталінскай прэміяй, гавораць аб магучасці маральнага духу савецкага народа. У іх паказаны надзвычай пераконаўчыя вобразы нашых гераічных сучаснікаў, волятаў нашай гісторыі, якімі захаляцца і будзе захаляцца не адно какаленне.

У новых вершах «Дарогай славы», «Салар», «Родны шлях», «Майму другу», «Майска дні», «Голас зямлі» народны паэт Беларусі Якуб Колас зняшоў дакладныя, прасякнутыя вялікім пацудом слова, каб спяваць пра гераічных байцоў Чырвонай Арміі, вызваліцеляў Савецкай Беларусі.

Старшыня Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР Нікалай Ціханав вельмі высока ацаніў паэтычную працу нашага народнага паэта:

— «Якуб Колас, — голас беларускай паэзіі, пісьняр і паэт прастай, шчырай, глыбокай прыгажосці. Вершы яго падобныя на вясковы, задумлены шум яго родных лясоў, на плоскаст ціхіх рэк, на ціхіх дарогі сярод вясярніх паляў, на песні яго зямлякоў, песні аб волі, аб працы, аб жыцці. У гады вайны ён сваім усхваляваным словам натхніў беларускіх партызан. Яго вершы, якія напісаны ў час вайны, гавораць аб спадчыце яго творчасці, аб самым сэрцачным, што пададзена так проста і з нейкай гранічнай выразнасцю, з захаванай энергіяй палыманасці.

Вершы Якуба Коласа ведае савецкі народ, ведае і любіць іх. Гнеўны голас Якуба Коласа гразіў фашысцкім захопнікаў, заклікаў да помсты за разбураныя родны край, быў з непераможнымі войскамі, якія вызвалілі Мінск, ішоў далей на захад, да самага пастаўленага на калені Берліна.

У вершах Якуба Коласа жыве адвечная народная мудрасць. Ён слухаў так многа народных песень, так глыбока адчуваў

песеннае багацце свайго народа, так прыкладваў вуха да роднай зямлі, што ў вершах сваіх парадніўся з гэтай песеннай стыхіяй, прысягнуў ёй на верную службу.

Пісьняр родных меяса, выгнаны сілай грозных абставін з радзімы, жыўчы ў далёкім горадзе на ўсходзе нашай краіны, ён у вядомым вершы «Салар» скрозь задумленую лірычную прыгажосць новых мясцаў, што яго абкружалі, прыгадаў далёкае і роднае з такой тугою, з такой чалавечай пяшчотнасцю, што яго паэтычныя думкі непрыкметна ўваходзяць у душу.

Сваё жыццё ён уклаў у верш, і слова для яго — факт яго жыцця. Біяграфія яго верша — гэта здабытак фактаў яго біяграфіі. Ён і яго песні неразлучны. Якуб Колас народны паэт у лепшым сэнсе гэтага слова. У вераснёвья дні 1943 года ў «Правдзе» быў змешчаны нарыс Аляксандра Фадзеева «Неўміручасць» аб славетных краснадонскіх маладагвардзейцах. Целыня і непасрэднасць, з якімі аўтар напісаў гэты нарыс, гаварылі аб захапленні і здзіўленні пісьменніка падзігам, што навечна ўстаўліў нашу комсамольскую моладзь.

У рамане «Малаяя гвардыя» пісьменнік адкрыў сваё другое юнацтва, убачыўшы ў краснадонцах дзяцей партызан грамадзянскай вайны. З гэтымі партызанамі ён блукаў у малодзасці ў сібірскім тайзе і фэвкавачы іх у «Разгоне» і ў творы «Апошні з Удзг».

Раман аб краснадонскай эпопеі, — твор вялікага мастацкага вартасці, велічыні, светлы гнім няўміручай савецкай моладзі.

Сталінская прэмія першай ступені, прысуджана па мастацкай прозе, акрамя Фадзеева, узбекскаму паэту, празіку і акадэміку Айбеку за раман «Навоі» — пра геніяльнага чалавека XV стагоддзя, Навоі, паэта, кампазітара, філосафа, дзяржаўнага дзяляча, заснавальніка узбекскай літаратуры, чыё імя непарыўна звязана з развіццём культуры, навукі і мастацтва Сярэдняй Азіі, Навоі першым пачаў пісаць на узбекскай мове. Айбек старэйшы раман, дзе невядомая і цікавая падзея далёкай эпохі пададзена ў рэалістычным святле і сугучны сёняшніму дню.

Валіцін Катаеў у апавесці «Сын палка» — улюбёнай кніжцы савецкіх школьнікаў — стварыў тыповы вобраз савецкага хлопчыка эпохі Вялікай Айчынай вайны.

Ваня Сонцаў — герой апавесці Катаева — юнак з глыбокім унутраным светам, у ім, як у люстры, адбілася маральна чыстая нашай моладзі.

Пісьменнік надзвычай цёпла расказвае аб гуманнасці абаронцаў савецкай радзімы, аб іх шчырай душы.

Сярод пісьменнікаў — Сталінскія лаўрэаты 1945 года — прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў і розных жанраў. У гэтым выявілася асабіваць наша сацыялістычная лада, які стварыў выключныя ўмовы для працы і росту мастака, адчыніў прастору для развіцця самабытных індывідуальнасцяў.

Сталінская прэмія адзначаны раман народнага пісьменніка Латвіі Андрэя Упітса «Зялёная зямля», у якім расказваецца аб латыскай вёсцы напярэддні 1905 года, аб вышчыні патрыярыхальна зычак і росце новых сацыялістычных адносін.

«Зялёная зямля» сведчыць аб вялікіх поспехах літаратуры Латвіі.

Пра сучаснага класіка армянскай паэзіі Авеціка Ісаакяна ў 1916 годзе пісаў Блок, што ён «паэт першакласны, можа такога светлага і непасрэднага талента ва ўсёй Еўропе няма».

Яшчэ больш непасрэднасці і святла ў новых вершах Авеціка Ісаакяна «Маё радзіма», «Вялікаму Сталіну», «Ратны кліч», «Сэрца маё на вяршынях гор», «Наша оарацтва», «Вечнай памяці С. Г. Загіна». На гэтых вершах ляжыць адзнака надзённасці, палітычнай загостранасці. Паэт, як грамадзянін Савецкага Саюза, цікавіцца і рэагуе на кожную падзею, што хвалюе яго краіну і народ.

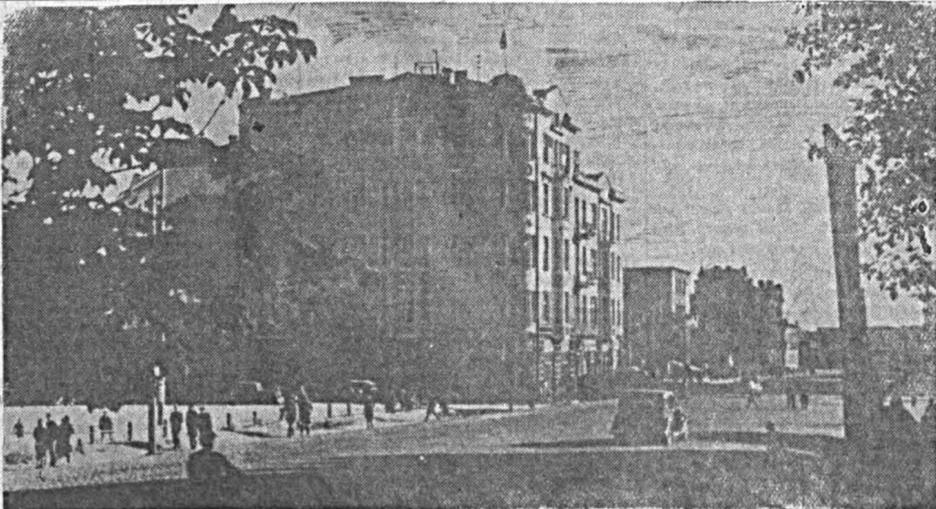
Сталінская прэмія другой ступені адзначаны творы Міколы Бажана і Веры Ілбер. Мікола Бажан — вядомы ўкраінскі паэт, уздзельнік сталінградскага абароны, напісаў за час вайны выдатныя творы: паэму «Данііл Галіцкі», верш «Прысяга» і шмат вершаў «Сталінградскі сшытак».

Паэту Веру Ілбер шырока чытач палюбіў у грозныя дні вайны. З гераічнага Ленінграда гучаў упэўнены і шчыры голас Веры Ілбер.

Савецкі ўрад высока ацаніў паэму «Пулкаўскі мёрдыян» і «Ленінградскі дзёнік» (проза) Веры Ілбер.

З драматычнага твораў Сталінскай прэміяй адзначаны п'есы: «За тых, хто ў моры» Барыса Лаўрэна, «Вялікі га-судар» Уладзімера Салаўёва, «Старыя сабры» Леаніда Малого і сцэнарыі «Вялікі пералом» Чыркова.

Творы, якія адзначаны Сталінскай прэміяй, з'яўляюцца мастацкімі помнікамі нашай эпохі, а само прысуджэнне прэміі ім — вялікім святам усёй нашай савецкай літаратуры.

Гор. Мінск, адноўлены дом па Савецкай вуліцы.

ТРЫУМФ СТАЛІНСКАГА ПРАДБАЧАННЯ

Наш абавязак

Наш народ і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адзначылі адну з самых памятных і хваляючых дат пераможаў закончай Вялікай Айчыннай вайны Савецкага Саюза. Паць год назад, раніцай 3 ліпеня 1941 года, таварыш Сталін выступіў па радыё з прамовай, накіраванай да ўсіх савецкіх людзей.

Мільёны рабочых, калгаснікаў, работнікаў інтэлігентнай працы, байцоў нашай арміі і флота, затаішы дыханне, слухалі зніжымы родны голас свайго правадыра і палкаводца. Савецкія патрыёты назаўсёды захавалі ў сваіх сэрцах словы гэтай гістарычнай прамоў, якая адграла найбольш значную ролю ў гераічнай барацьбе нашага народа і народаў іншых краін супроць нямецка-фашысцкіх прыгнатыльнікаў.

Краіна перажывала тады невыказна цяжкі і грозны час. Зраджыві і подлы вораг хутка прасоўваўся да жывіцёвага цэнтру Савецкага Саюза. Гітлераўскія войскі, скарыстаўшы момант раптоўнасці, захапілі Савецкую Літву, значную частку Латвіі, захадную частку Беларусі, частку Заходняй Украіны і, негледзячы на велізарныя страты, якія чыніла ім Чырвоная Армія, прадаўжалі ірацца наперад. Фашысцкія радыёстанцыі, выхваляючыся, крычалі на ўвесь свет пра разгром савецкіх узброеных сіл, пра надыходзячы распад і знішчэнне Савецкай дзяржавы. Не толькі ворагі, але і шмат якіх зарубежных сяброў СССР лічылі тады няўхільнай «маланкавую» перамогу гітлераўскай Германіі.

І вось у гэты час смяртэльнай небяспекі, што награзала нашай Радзіме, нашаму народу, усім заваём Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, на ўвесь свет прагучалі мудрыя сталінскія словы. Геніяльнае сталінскае раздумне ворага, выразна і яскрава дадзены ў прамоў, прасякнутай найбольшай верай у народ, з'явіліся для савецкіх людзей і народаў прыгнечаных гітлераўцамі краін невычэрпнай крыніцай сіл і энергіі, мужнасці і гераізма ў свяшчэннай вайне супроць прыгнатыльнікаў.

Таварыш Сталін раскрыў у сваёй прамоў усю глыбіню небяспекі, якая навелася на нашай Радзіме, паказаў сапраўдныя мэты ворага, яго імкненне знішчыць дзяржаўную незалежнасць народаў СССР і ўсе заваёвы сацыялістычнага ладу. Вялікі правадыр паклаў савецкіх людзей адмовіцца ад зброі і ваяваць на працягу мірнага будаўніцтва, мабілізаваў усе сілы для ўсебаковай дапамогі Чырвонай Арміі, для разгрому ворага. Мы павінны, гаварыў таварыш Сталін, неадкладна перадаваць усю нашу работу на ваенны лад, усё падпарадкаваць запатрабаванням фронту і задачам арганізацыі разгрому ворага.

Разбіў аграі Гітлера і яго саюзнікаў, вывалячы захопленыя ворагам раёны роднай зямлі, дапамагчы народам Еўропы, што стогнуць пад фашысцкімі ботам, пазбаўіцца ад гітлераўскага нявольніцтва—такая вось вялікая і высокародная задача, пастаўленая правадыром перад савецкімі народам і Чырвонай Арміяй. Гітлераўская фашысцкая армія, гаварыў таварыш Сталін, «таксама можа быць разбітай і будзе разбіта, як былі разбіты арміі Напалеона і Вільгельма».

Сіла навуковага прадбачання заўсёды складала адну з вялікіх рысаў большэвіцкай партыі і яе правадыроў—Леніна і Сталіна. У гады мірнага будаўніцтва і ў дні суровых выпрабаванняў гэтай сіла дэвалювала партыю правільна арыентаваць у абставінах і вызначыць пераможную лінію барацьбы. Таварыш Сталін з'яўляўся Леніна чалавекам, які

ўсё бачыў. Яшчэ на зары рабочага руху ў Расіі Ленін прадбачыў сваеасабылівасць рускай рэвалюцыі, што ніспявала. Геніяльнае прадбачанне Леніным падзей найбольш ярка раскрылася ў час Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і ў гады грамадзянскай вайны. «Геніяльнае прадбачанне»,—гаварыў таварыш Сталін,—уласцівае хутка схопліваць і разгадваць унутраны сэнс падзей, якія надыходзілі,—гэта тая самая ўласцівае Леніна, якая дапамагла яму вызначыць правільную стратэгію і вызначыць лінію паводзін на паваротах рэвалюцыйнага руху».

Вялікі карыфей марксісцка-ленінскай навукі, таварыш Сталін, яшчэ здоўга да другой сусветнай вайны прадбачыў яе надыход і ўказаў на пагрозу справе міру з боку фашызма. Ён гаварыў аб няўхільнасці згуртавання ўсіх славянскіх народаў у мэтах барацьбы супроць прыгнатыльнікаў, аб непазбежнасці краха захопніцкіх войн нямецкіх фашызтаў. Цяпер усё бачыць, з якой ураўнявай дакладнасцю сцвердзілася гэта навуковае прадбачанне.

Геніяльнае сталінскае прадбачанне ўсё больш ярка выявілася ў дні Вялікай Айчыннай вайны. Глыбокае веданне законаў грамадскага развіцця, усебаковы ўлік міжнародных і ўнутраных абставін і суадносін сіл бакоў у сучасным і будучым, бакоў, якія змагаюцца,—далі магчымасць правадыру савецкага народа вызначыць ход і вынік вайны і вызначыць смелую праграму барацьбы.

З выключнай глыбінёй таварыш Сталін паказаў значэнне ваенных падзей, якія разгарнуліся і прадказваў вынікі здрадлівага нападу гітлераўскай Германіі на СССР. Ваенныя поспехі Германіі, абумоўленыя раптоўнасцю яе нападу, з'яўляюцца, гаварыў таварыш Сталін, толькі часовымі поспехамі і не могуць вырашыць лёс вайны. У палітычных-жа адносінах Германія прайграла, выкрушыўшы сабе ў вачох усю стору, як крывавага агрэсара. «Не можа быць сумнення»,—указаў таварыш Сталін,—што гэты непрадгледзены ваенны выйгрыш для Германіі з'яўляецца толькі эпізодам, а велізарны палітычны выйгрыш для СССР з'яўляецца сур'ёзным і працяглым фактарам, на падставе якога павінны разгарнуцца рашучыя ваенныя поспехі Чырвонай Арміі ў вайне з фашысцкай Германіяй».

Германскія фашысты разлічвалі, што вайна супроць СССР будзе маланкавай, хуткабежнай. Ап'яняўся ад перамог у Заходняй Еўропе, яны вырашылі, што «бліцкрыг» прыдатны для ўсіх умоў і для ўсіх краін. Але гітлераўцы недацанілі сілы савецкай сацыялістычнай дзяржавы, савецкага грамадскага ладу, магутнасці савецкіх узброеных сіл. На падставе ўсебаковага вывучэння суадносін сіл таварыш Сталін ад самага пачатку вайны прадбачыў, што гэта гістарычная барацьба закончыцца перамогай нашай справядлівай справы.

Паспяховае вядзенне агульнанароднай вайны супроць гітлераўскіх захопнікаў было магчымым толькі на падставе правільнага і цярпелага разумення абставін, на падставе ўліку ўсёй сваеасабылівасці вайны і яе перспектывы. Трэба было даць выразны план барацьбы не толькі савецкаму народу, але і ўсім вольналюбівым народам свету. І гэта было зроблена таварышам Сталіным у прамоў па радыё 3 ліпеня 1941 года. Глыбокае разуменне законаў развіцця сучаснага грамадства і ходу сусветнай вайны дало яму

магчымасць прадбачыць утварэнне адзінага фронту ўсіх дэмакратычных краін у вайне супроць гітлераўскай Германіі. «У гэтай вызваленчай вайне, — гаварыў таварыш Сталін,—мы не будзем адны». І сапраўды, барацьба Савецкага Саюза супроць прыгнатыльнікаў выклікала спачуванне і падтрымку ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва, зрабілася агульнай барацьбой вольналюбівых народаў за свабоду і незалежнасць сваіх краін. Савецкі народ сваім гераізмам і самаахвярнасцю натхніў занявольныя гітлераўцамі народы, паказаў ім адзіна-правільны шлях да перамогі. Мудрая сталінская знешняя палітыка забяспечыла стварэнне баявога саюза СССР з Англіяй і ЗША, прывяла да з'яднання антыфашысцкіх сіл у адзіны лагер.

На ўсіх этапах Вялікай Айчыннай вайны сталінскі геній прадбачыў ход важнейшых падзей, рыхтаваў перамогу над ворагам. Трыумф сталінскага прадбачання ёсць трыумф марксісцка-ленінскай навукі. На сусветна-гістарычным вопыце вайны супроць гітлераўскай Германіі з выключнай перакональнасцю была прадэманстравана ўсё перамагаючая сіла гэтай навукі. Увесь свет зрабіўся сведкай таго, як у поўнай меры перамагла непакінаючая сталінская воля і здзейснілася геніяльнае сталінскае прадбачанне няўхільнага разгрому ворага.

На савецка-германскім фронце вырашаўся лёс чалавецтва. Гэта яшчэ ў самым пачатку вайны ясна бачыў таварыш Сталін. «На вас»,—гаварыў ён, звяртаючыся да ваяў Чырвонай Арміі,—глядзіце ўвесь свет, як на сілу, здольную знішчыць рабаўніцкія зграві нямецкіх захопнікаў». Гераічныя ваяў Чырвонай Арміі, усе савецкія людзі, знітаваныя ў адзіную дружную сям'ю, адказалі на заклік таварыша Сталіна найвялікшымі ратымі і прапоўнілі подзвігамі. Вораг быў разгромлены. Вялікая Айчынная вайна завяршылася бліскучай перамогай савецкага народа. Атрымалася так, як сказаў таварыш Сталін. Народы СССР зноў узяліся за мірную стваральную працу. Народы рада еўрапейскіх краін з дапамогай Чырвонай Арміі былі вызвалены ад гітлераўскай няволі. Яны атрымалі магчымасць будаваць сваё жыццё на новай дэмакратычнай аснове.

У свяшчэннай вайне супроць гітлераўскіх захопнікаў савецкі народ абаяраўся на ма-

гутыня сілы савецкага грамадскага і дзяржаўнага сацыялістычнага ладу. Ворагу ў гэтай вайне супроцьстаяла вялікая сацыялістычная дзяржава. Большэвіцкая палітыка сацыялістычнай індустрыялізацыі СССР і калектывізацыі сельскай гаспадаркі пераўтварыла нашу Радзіму. За гады сталінскіх п'яцігодкаў краіна зрабіла вялікі скачок ад адсталасці да прагрэсу. Наш народ пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і савецкага ўрада стварыў матэрыяльныя магчымасці для актыўнай абароны Радзімы. Эканамічная база СССР да пачатку вайны ў 4-5 разоў перавышала эканамічную базу царскай Расіі перад першай сусветнай вайной. Савецкі грамадскі і дзяржаўны лад, які паказаў сабе лепшай формай арганізацыі будаўніцтва ў мірны час, з'явіўся таксама лепшай формай мабілізацыі ўсіх сіл народа для адпору ворагу ў дні суровых ваенных выпрабаванняў. Непераможна вырас цяпер міжнародны аўтарытэт нашай Радзімы, якая вынесла на сваіх плячах асноўны цяжар вайны. Усе вольналюбівыя народы свету з паўцём глыбокай павягі глядзяць на СССР як на краіну, што выратавала цывілізацыю ад гітлераўскіх барбарстваў.

Шчыльна згуртаваны вакол роднай большэвіцкай партыі і савецкага ўрада, савецкі народ з новай энергіяй прыступіў цяпер да ажыццяўлення планаў пасляваеннай сталінскай п'яцігодкі. Перад намі—велізарная праца. Трэба хутчэй загаіць цяжкія раны вайны і дамагчыся далейшых поспехаў сацыялістычнага будаўніцтва. Трэба ўмацоўваць не толькі эканамічную, але і ваенную магутнасць СССР, бо сілы рэакцыі, што нарадзілі фашызм, жывыя і зноў бразгаюць зброяй. Верны сваёй міралюбівай палітыцы, Савецкі Саюз у той-жа час будзе працягваць найвялікшую пільнасць да ўсіх чужых прашукаў ворагу вольналюбівых чалавечтва. Занятая мірнай працай, савецкія людзі ўзбунена глядзяць наперад, бо на чале большэвіцкай партыі і савецкага ўрада стаіць таварыш Сталін—натхніцель і геніяльны арганізатар ўсіх нашых поспехаў і перамог.

Кіраўніцтва таварыша Сталіна, яго неперараўняльнае ўмельства прадбачыць самыя складаныя падзеі гісторыі—справядлівае гарантыя далейшага ўмацавання магутнасці і росквіту нашай Радзімы.

Б. ЛЯОНЦЕВ.

Міхась Лынькоў.

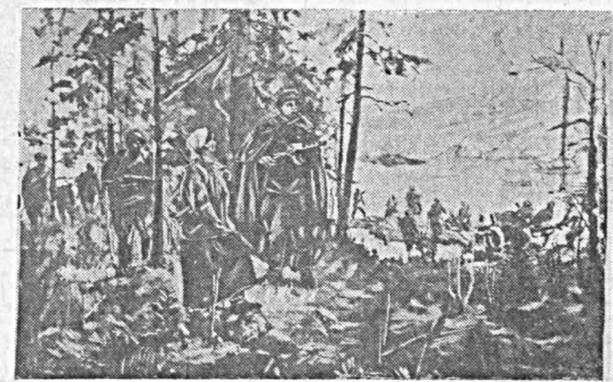
патыхала з палёў і лясоў Беларусі смяротным пахам, яшчэ іраўліся бомбы—але ўжо ўзыходзіла на прасторы роднай зямлі магутнае і ўладарнае жыццё з усімі яго вялікімі чалавечымі радасцямі. А радасці чалавечыя бываюць асабліва вялікімі і адчуальнымі пасля празмерных пакут, нечуваных бед і ншчасцяў.

Прайшоў два гады з дня вызвалення. Багата чаго зроблена за гэты час беларускімі народам. І толькі пакарэжанае, паіражавалася жалеза вайны, безліч якога параскідана па дарогах радзімы, ды абмытыя дажджамі руіны гарадоў, ды непазбытыя страты ў кожнай сям'і напамінаюць аб жудасных днях, аб часе суровых выпрабаванняў.

Мы, пісьменнікі, спакойна зіраемся на свой прайздзены шлях, на свае ваенныя дарогі. Амаль што кожны з нас сумленна і беззаганна выканаў свой чалавечы абавязак перад народам. Мы не сталі ў бок ад яго суровай і бялізнай барацьбы з лютым і крыважаўным ворагам. Амаль што кожны з нас аддаваў усе свае сілы, усе свае здольнасці—на абарону радзімы, на разгром ворага.

Шмат каго не далічаемся мы ў сваіх радах. Ніколі не ўбачым мы сярод нас Хвядоса Шынклера. Ён любіў чалавечы жыццё і творчую працу. Абараняючы гэтае жыццё, ён загінуў смерцю мужных пад сценамі Сталінграда. Ён і тысячы іншых паляглі касцямі на волжскай зямлі, каб не прпусціць лютага ворага далей на шырокія прасторы роднай зямлі.

Міхась Лынькоў.

Мастак П. Гаўрыленка

«Пераправа»

Фота-рэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

ЯНКА БРЫЛЬ

НА „ЖАЛЕЗЦЫ“

(Апавяданне)

Дзядзька Кандрат толькі шэсць месяцаў таму назад уцеў з сям'ёй у Налобочку пушчу, у лагер партызанскіх сем'яў. Выкінуў з уласнага наседжанага гнізда, стары гаспадар ніяк не мог супакоіцца. Цяпер-жа, вясной, калі нідзе за пушчай, у полі, пачалося ворыва і сьвуба, крыху ўтаймаваная туга паднялася зноў.

Днямі дзядзька прыдумаў сабе сякі-такі ратунак ад яе: прыладзіў каля зямлянкі нешта інакшталі верстака, нарыхтаваў алейныя і пачуў рабчыя ночы. Першы эказ даў «смама», гаспадарыня, тады—заможная дачка, кума... Лякарства пачало па-троху дзейнічаць.

А тут вядоцы прыходзіць з брыгады той самы рагатун, Пятрусь, што камандуе ўсімі мінерамі. Работу, кажа, прынеслі. А з ім яшчэ адзін, таксама трохі зніжымы. І прапанаваў хадзіць па яго вяртакі... Дзе паперку, а на ёй намалёвана нейкая цацка—тут шыбак, там дошчачка, якраз як мышалюка.

— Гэтым,—кажа,—мы пойдзем, дзед, немцаў глуміць. Толькі толу суды. Гэта—праект новай міны. Наш Сёмка прыдумаў, сам. Вось гэты.

Заказаў такіх цацак адразу чатыры. Дзядзька, праўда, згадзіўся зрабіць, хоць і крушыў галаву, аднак, як толькі Пятрусь пайшоў, ён агарнуў паперку яшчэ на чатыры часткі, уладчыў яе ў кашалёк і зноў узяўся за ночы. Здавалася,—пакуль-што, аднак, жа так захапіўся работай, што пра «мышалюкі» амаль зусім забыўся.

А сёння рана зноў прыйшоў Пятрусь, а з ім той самы Сёмка і тры аздані.

— Дзед, дык ты яшчэ на'т не пачаў!—крычаў Пятрусь, усё-ж ніяк не могуць зусім зысці на аздані.

— Паспееш, хлопца, так сказаць, з козамі на торг,—спакійна адказаў стары.—Сёння над вечар пачну.

Усё гэта было так дзіўна, смешна, нечакана.

— Што, дзед,—гукаў Пятрусь,—а можа вярнуўся-б, пакуль недаўля.

І зноў рагатаў маладым, бесклапотным смехам.

II

Адтуль, кудой па некалькі разоў на ноч грукателі варожыя цягнікі, і ўздоўж рэчкі сьнавалі ад доэта да ачумецелья ў самоце патрулі,—адтуль раптоўна застракатаў кулямёт і велікі блізка заспявалі жывыя, гарачыя кулі. Адна за адной узляталі ракеткі і, пакуль яны асядалі аялістымі парасонамі святла, хацелася проста вяртыцца ў зямлю з галавой...

Мінеры беглі, ляжыліся, беглі зноў і толькі дабегшы да першых кустоў прылегла, за ірвом, што заплыў балотам, прылегла. Яшчэ ракета, яшчэ чарга, потым яшчэ раз ракетка і два-тры апошнія стрэлы. І вось над лугам—ад лесу да самай чыгункі—зноў асела цішыня.

У адным з найбліжэйшых аялівых кустоў, нядаўна пакрытых свежым лісьцем, зноў зацёхкаў непрыкметны салавей.

Таму супакоены Сёмка спачатку пачуў паўсця, а потым прыстаў, падыйшоў да Пятруся і прылг ён побач з ім на траву.

— Што, закрушыў—шпануў ён,—у мяне яшчэ ёсць тае самае лісток.

— Каб яму павылазілі зоркі,—сказаў упоўголаса Пятрусь, зусім не тлумачычы Сёмку, што гэта пра немца, які заўважыў іх падыход.

Аб тым, што цяпер не пайкімчыць судой усю ноч—нічога больш не казалі ні той, ні другі. Яны закруцілі, затуліўшыся ад гэта боко, дзе хадзілі цяпер падбадзёрналы трыговай патрулі, закруцілі з не большай аднак асцярожнасцю, чым калісь пастухамі затульваліся, курчыч, ад ветру. І моўчкі зацягваліся дымком. Суровая, пацёртая ў руках махорка, на фоне балота, ракетка і зямногі, прыемна вярталі іх думкі да часу мірнага, утульнага жыцця...

— Ты зірні, як дае! Маленькі, брэтка, ды бойкі,—шпануў Сёмка, на'т не паказваючы рукой у той бок, адкуль «даваў» салавей.

— Я, калі-б не слухаў яго,—адказаў Пятрусь,—дык так, здаецца, падкраўся-б,

пранягнуў-бы над кустамі руку, ды хоп яго з лісця, як ачалу з валасоў. Жы-вец!... «Эх, падняліся вы, блазіні!»—думай, лежачы крокаў з дзсяткаў ад хлопцаў яшчэ ўсё задыханы дзядзька Кандрат.—Вось ён і прайшоў. Напэўна з якімі-небудзь тэкамі ці з гарматамі. А мо' кулямёты, ці так салдатно павалок. І зрабі яму, што хочаш. Ды што-ж гэта, як жарты якія ўсё-роўна: выстругаў я ім дзве мышалюкі... Хіба-ж гэта вайна! Цацка—цацка, а тут пакуль-што і галавой не штука налажыць...»

І што-ж, як ні дзіўна было старому і ні сорама перад сваёй маладосцю, яго быццам мурашкім прабрала ад думкі аб тым, што вось адтуль сюды, па іх дарогае жыццё, напэўна паўзучы таксама, як раней падпаўзалі яны. Таму вось так і сціхлі ўсё раптам. А гэтыя блазіны, глядзі—хоць-бы што!...

— На гэтую зару не паірашу,—шпануў Сёмка, зноў не кажучы, аб кім ідзе гэта,—на іх каб з коміна хіба дыхнуў. Так і гудзіць, так і лезе, як па сваё. Ты ўсю зіму гібеў, як сабака, а цяпер дакачаўся вясні—кроў яму падаваў, ён з'явіўся, камар...

— Уздзень дык я любіў вольна, —пачаў Пятрусь,—ён сабе сядзе на руку, як быццам так і след, і давай гэта носам торкаць, шукаць сабе шыліны. Чакай, думаю, цягні. Так сабе пуза брыняе, брыняе, чырвоная... А потым, толькі ён нос свой пачне выцягаць—важны такі, задаволены—я яму пстрыкну. І ўсё.

— А ты яго так і паі... Гарыць яшчэ? Дай прыкуру. Жыві ў цябе лішняй зашмат. Што за ліха, ніяк... Чакай, я сваю раскуру... Памаячалі. І кожнаму з іх, на ўспамін аб крыві і яе смактунах, нагадалася тое, што было ўчора і сёння, што не спыніцца нават і заўтра...

— Нехта-ж паўзе. А, стары! Дзядзька Кандрат не падімаецца, паўзе, каб зноў не ўстрыжыць чыгунку. Няхай яе немач!

— А можа, хлопцы, сёння нічога не выйдзе,—шпануў ён, падпаўшы зусім.—Мо' пакуль усё добра, дахаты пайшлі-б. Дбо давайце што-небудзь вярнуцца. А так чаго-ж...

Не дзіва было-б, каб гэта той панурэйка, Цімох, а то дык сам рагатун-Пятрусь, нека дзіўна зірнуўшы на дзядзьку, сказаў:

— Не залівай-бы яго хоць ты крывы за скуру, дзед. Самі знаем, што трэба рабіць. І праўда, быццам па сігналу, за дзядзькам Кандратам пачалі падыходзіць усе. Аказалася раптам, што пакуль навокі выходзілі думкі пра салаўя, махорку, камароў, у Пятруся наспела новае рашэнне, даволі простае, крутое, паспрабаваў яшчэ раз на гэтым самым меўцы чыгункі.

Узв'яўшы толькі Сёмку і Цімоха, ён пайшоў. Асцярожна чвакаючы па непасрэдным яшчэ лузе, сям-там халапоўчы за хмызнікі рукамі, яны паступова зніклі ў паўцёмры вясновай начы.

III

Амаль таксама нячутна, як у сёмкавай сціплай душы нараджаўся яшчэ адзін сродак народнай помсты—новы від партызанскіх мін—мазольная, паўная рукі падлязкі пад рэйку адну з «мышаловак».

Таму, кароткі ў сапраўднасці, момант чакання цягнуўся бяскожна доўга і ўтомна.

Для Уладзіка, Толі і дзядзькі Кандрата гэты момант пачаўся з таго, што яны засталіся адны. Яны перш сядзелі, размаўляючы упоўголаса, пасля-ж хадзілі, выйшаўшы з паміж кустоў і, здаецца, гатовы былі-б узлезці на нейкае дрэва, каб бачыць, як пашантуе сяром.

Найбольш складана і няроўна адчуваў сябе стары. Да агульнага страху за хлопцаў і да горадасці ім ўляталася нараўстая ўпэўненасць, што і цяпер у іх нічога не выйдзе. Нават чакаючы, хто першы падасць ад чыгункі голас, ён быў куды больш упэўнены, што гэта будзе не выбух, а стрэкат, той самы стрэкат кулямёта. І тады, уяўляючы надаўна перажыты жах, яму рабілася шкада, па-бачкоўску кады гэтых хлопцаў, крыху шалёных, а ўсё-ж такі слаўных, свайх...

І вось зноў! Першы голас далі партызаны. Спачатку зямля захадала ад выбуху. Таму ўзлілася адна за адной ракетка, шалёна застракатаў ашуканы кулямёт, да яго далучыўся другі, дробна затарахцелі аўтаматы, захлопалі павоёныя стрэлы. Да пера-

Мы ніколі не ўбачым сярод нас Алесь Жаўрука, не пачуем яго новых лірычных песень. Ён загінуў смерцю мужных, абараняючы савецкую зямлю.

Мы ніколі не пачуем больш высялага голасу Элі Кагана—ён загінуў, вызвалючы беларускую зямлю ад гітлераўскай няволі. Светлая памяць ім і іншым нашым папчлікім і таварышам, якія аддалі за радзіму самае дарогае, што мелі,—сваё жыццё.

Пісьменнікі шмат перажылі за гады вайны, шмат пабачылі. Мы былі сведкамі барбарскага руінавання Мінска. Мы зведалі горч першых часоў нашага адступлення. Ад Мінска і да бліжэйшых подступаў да Масквы прайшлі мы пыльнымі баявымі дарогамі і бачылі, як абраў народ свае сілы, як рыхтаваў і гартваў іх для страшнага, сакрушальнага ўдару па ворагу. Мы бачылі, як бялізасна знішчыў вораг наш Гомель.

Праз нетры бранскіх лясоў выбраліся мы з паучыных лап нямецкага абкружэння. Мы бачылі пажары Вязьмы, С—ленска, Чарнігава, Бранска, Арла, Варэнежа і другіх гарадоў нашых. І з тых цяжкіх часоў, калі на сэрцы кожнага з нас ляжала горч нашых часовых няядан, адступлення, успамінацца радасны, светлы дзень шостага лістапада сорака першага года. Мы пачулі ў той дзень па радыё голас Сталіна. З вялікім хваляваннем і радасцю ўслухваліся мы ў кожнае слова правадыра. Быў тады суровы трыгожны час. Фашысцкія арміі былі пад самай Масквой. Ужо хваліліся гітлераўцы, што бачыць нашу сталіну, што пройдзе дзень, другі—і канчатковая перамога будзе іхняя...

І вось у гэты час раздацца спакойны і ўпэўнены голас правадыра, голас, які абнаёўвае народ, узмацінае ў ім вялікую веру ў перамогу, у справядлівасць нашай справы, у непазбежны пералом у ходзе вайны на нашу карысць. Гэтыя словы правадыра нібы акрылі кожнага савецкага чалавека. Адно ўсведамленне, што Сталін у Маскве, што ў Маскве адбываецца, як і ў мірныя часы, кастрычніцкі парад нашых войск,—усё гэта ўносіла вялікае заспакаенне ў сэрцы людзей, натхняла народ, нашы войскі на рашучы адпор ворагу, на першы магутны ўдар пад Масквой, які палачыў пачатак разгрому фашысцкіх аграв на нашай зямлі. Той дзень навекі застанецца ў памяці. І ўсе пакуты, усе цяжкасці, якія перажылі мы да таго часу, перад тварам вялікай і мужнай барацьбы народа, нібы адразу зрабіліся мізэрнымі, нязначнымі, нявартымі ўвагі.

Мастак В. Сухархваў. «Сустрэча з Чырвонай Арміяй». Фота-рапрадукцыя Г. Бугаенкі.

На пленуме Саюза Савецкіх пісьмемнікаў Беларусі ў жніўні 1942 года. Злева направа: Міхась Лынькоў, Алесь Стахоўіч, Пятро Глебка, нам. Старшыні Саюзнарка БССР І. Крупева, П. Панчанка, А. Астрэйка, В. Вольскі, К. Крапіва, Сакратар ЦК КП(б) Беларусі Ц. Гарбуноў, А. Фадзееў, М. Танк, К. Чорны, В. Барысеўка, М. Машара.

Партизанскі парад у Мінску ў ліпені 1944 г.

У глыбінях Барэнцава мора

(З успамінаў)

Год назад я думаў аб роднай Беларусі на беразе Барэнцава мора. З вяршні ўзбярэжнай сапкі на ўсе бакі адкрывалася неаглядна-празрыстая далеч. Як не падобна яна на нашы родныя беларускія абшары. Нібы скамянелы ў час буры акіяна, на тысячы вёрстаў расквітаўшая навокала халодная гранітная тундра. Ні кавалачка мяккай глебы. Суцэльная скала. Вялізныя, сцюдзёныя ляжышчы між гор незлічоныя азёры. І нават заўжды неспакойнае мора б'ецца бягуча, як ням, жадаючы аб нечым закрываць. Глуха. Наўтульня. Нібы і не ступала тут нага чалавека. Але глыбока ўнізе, на адноме берагу, блішчыць банка з-пад кансерваў, прыбітая хвалямі, чырванее іржавы абломак карабельнага корпусу, выкінутага прыбоем. Што гэта быў за карабель? Якая яго аповецць? Дажка сказаць. Іх сотні захавана ў глыбінях акіяна. Сведкамі колькіх трагедый і подзвігаў былі гэтыя хвалі! Можна, таму міжволна і паранюваеш іх з вяршні, які хоча і не можа аб нечым закрываць. Адна толькі брыгада падводных лодак, дзе давялося мне служыць, затопіла звыш 250 нямецкіх транспартаў і ваенных караблёў. Аб усім не раскажаш. Але былі на поўначы перамогі, аб якіх не вельга забыцца, у якіх прымаў удзел беларусы-падводнікі. Вось аб адной з іх і хочацца сёння, у другую гадавіну вызвалення Мінска, успомніць.

Падводнік Паўночнага флота параўноўваў з партызанамі. Нам, беларусам, асабліва прыемна было чуць такое параўнанне. Слава беларускіх партызан, як усплёскі цёплых хваляў, далатала да нас у неаб'язную, завяршную далечыню. А пачулі ўпершыню мы гэты параўнанне якраз тады, калі ішлі ў паход, аб якім будзе гутарка.

Як звычайна, перад адыходам адсеку наведлі камбрыг і начальнік палітдадзела. Перад развітаннем камбрыг затрымаўся ў цэнтры адсеку. Яму паказалі ліст, які толькі што атрымаў электрык Рабізвіч з-за ліній фронту ад свайго бацькі-партызана. У лісце гаварылася пра геранічныя справы беларускіх партызан. Успомнілі Мінск, успомнілі родную Беларусь. Паціскаючы падводнікам рукі, контр-адмірал сказаў:

— Жадаю поспехаў, партызаны глыбінні! І спраўды, які партызаны, маракі ішлі ў глыбокія тылы ворага. Але тылі гэтыя незведаныя, незвычайныя — зялёная акіянская глыбіня. З месяца, калі не больш, трэба было не бачыць неба і сонца, не дыхаць свежым паветрам.

Як толькі лодка апусцілася пад ваду, тарпедыст Новікаў зазірнуў у электраадсек.

— Ведаце, калі нам пашанцуе сустрэць караваў, дык першую тарпеду мы пусцім у ворага за мой Рагачоў. Я так і напісаў на тарпедзе: «За Рагачоў!»

Праз некалькі хвілін у тарпедным адсеку сабраліся ўсе вольныя ад вахты. Кожны з іх напісаў на тлустым сталёвым целе тарпеды назву свайго горада.

— Не, так не зусім добра, — заўважыў гомельчанін Собалеў Андрэй. Давайце мы лепш напішам: «За Беларусь»! Незвычайная цыпляна бывае ў адсеках, калі лодка ена глыбінні. Таковы цыпні немагчыма сабе ўявіць над вадой.

Парукаючы на 40—50 метраў падводную лодку яшчэ хістае, але ў ёй так ціха, што чуваць, як цікае гадзіннік у кішні. Прыкладзеш вуха да коркавай абшыўкі, на якой пабіскаюць кропелькі вады, і чуеш шматгалосны перазвон і шум акіяна. І цікава: слухаеш ты, закрывшы вочы, гэтыя гукі і чуешца табе шаласцёнае абжыццё, аleshы, плоскатанне ручая; слухае азербайджанец — нібы рэха з далёкіх гор дачносіцца, прыпадзе да борта вухам сібрак-тайга хваёвая шуміць і пахрустае. І толькі

рапоўны шоргат карабельных вінтоў імгненна разбівае гэтыя лятучыні. У адсеках усе настражаваюцца, прыслуховуюцца, аб чым дакладвае па перагаворных трубах у цэнтры пост акустык. І вось, у момант напружанага чакання раздаецца сігнал баявой трывогі — доўгі прарэзлівы званок. Без мігуні, але амаль імгненна, усе разбегваюцца на свае баявыя пасты...

Нарэшце, пасля шматдзённых пошукаў, камандзір аддае загад фарсіраваць мінае поле і прапраца ў гавань праціўніка. Там стаяць на рэйдзе транспарты з ваенным, грузам і салдатамі. Трэба не даць ім разгрузіцца. Байцы разумеюць камандзіра: ён ні ў якім разе не хоча вярнуцца ў родную гавань з тарпедамі, на якіх напісаны такія запаветныя словы. Тым больш, калі ішлі ў паход, Чырвоная Армія набліжалася да межаў Беларусі. Камандзір не адрываецца ад перыскопа. На яго крыху збылавым тавары выступілі буйная кроплі поту. Ля секундамера і табліцы разлікаў стаіць старпом. Боцман і старшыня групы трупных не зводзяць вачэй з глыбінямера. Адзін кіруе гарызантальным рулём, на адказнасці другога — калонкі са сціснутым паветрам.

Тарпедысты таксама наагатове. Новікаў ужо трымае руку на прыборы, пры дапамозе якога выштурхваюцца з тарпедных апаратаў тарпеды. У электра-адсеку — бабруйчанін Рабізвіч. Ён стаіць ля перагаворнай трубы — рэтуе каманды з цэнтрынага паста. Ніхто яшчэ не ведае, што камандзір ужо аглядаеў цэль — вялізны транспарт, але ўсе адчуваюць гэта — і нека натхнёна згуртаваны ў сабе.

Падаецца каманда. Новікаў націскае ручку пісталета. Лодка здрыганулася і ледзь не выскачыла на паверхню. Але боцман і старшыня групы трупных хутка прымаюць меры, і стрэлка глыбінямера паказвае ўсё большыя лічбы. Цяпер надыходзіць самыя напружаныя хвіліны; трапіла ў цэль тарпеды ці не? Калі пачуецца ўзрыў — трапіла, а калі не — значыць прайшла міма.

Некаторыя прыкляліся вухам да борта. Слухаюць.

І вось ён, — доўгачаканы грукі ўдар — трэск. Трэба хутчэй выбрацца, але камандзір хоча ўспэўніцца ў пападанні. Бо магла тарпеды цэліць у бераг і ўзвартацца. Ён падмае перыскоп — у змрочнасці зімовага дня гушкаецца слуп полымя. Вялізны транспарт носам пагружаецца ў хвалі. Карма яго высока ўзнялася ў паветра. Нагледзячы на небяспечнасць, камандзір усё-ж падзвігае да акуляра рулявога Кірылава:

— Паглядзі...

А праз некалькі хвілін над лодкай пачалі ўжо ірвацца глыбінныя бомбы. Вельмі непрыемнае ўражанне робяць іх разрывы. Вось упала, здаецца, над самай лодкай, нават чуць, як булькае вада, запануючыя поры ў ёй. І раптам — нібы хто кувалдай ударыў па кучы шкла, насыпанага на корпус лодкі. Сыллелца корак. Гасне святло. Але адразу-ж запальваюцца аварыйныя лампачкі, і баявыя пасты выконваюць каманды з цэнтрынага. Нехта з электрыкаў пасля кожнага ўдара адкладвае запалку. Гэтак лічыцца колькасць бомб, скінутых ворагам.

Некалькі гадзін выпрабавалася мужнасць людзей пад моцнай бамбёжкай. І трэба было многа мець веры ў перамогу, каб вытрымалі нервы. Ужо на падыходзе да роднай гавані даведаліся, што Чырвоная Армія вызваліла Гомель. І залі у імя перамогі быў асабліва радасным. Даваў яго тарпедыст Новікаў, які пускаяў у ворага тарпеды. У нас заўсёды такая пачэсная справа, як наведманне гарматным салютам базы аб перамозе, даручалася тарпедысту.

Д. КАВАЛЕУ.

Слаўная гадавіна вызвалення Беларусі

У Акружным доме афіцэраў адбылося ўрачыстае паседжанне Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў, прысвечанае другой гадавіне з дня вызвалення Мінска. Зяля была запуюлена прадстаўнікамі партыйных і савецкіх арганізацый, дзесяцямі навукі і культуры, афіцэрамі і байцамі Чырвонай Арміі.

У прэзідыме: сакратар ЦК КП(б)Б тав. Кісялёў, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР тав. Наталевіч, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР тав. Лявіцкі, сакратары ЦК КП(б)Б т. т. Малін, Гарбуноў, А. Хімовіч, упаўнаважаны КПК па Беларускай ССР тав. Крылоў, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР т. т. Шаўроў, Забела, міністры т. т. Бельчанка, Уралава, Нікіцін, Садковіч, старшыня Дзяржплана БССР тав. Чорны, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР тав. Ляонаў, сакратары Мінскага абкома партыі т. т. Казлоў, Дзедзіч, Тамашэвіч, Нікіфарана, сакратары гаркома партыі т. т. Горын, Глебаў, Малочка, Астроўская, старшыня выканкома горсовета тав. Длугашэўскі.

сакратары райкомаў КП(б)Б т. т. Жукаў, Бяброў, Герой Савецкага Саюза Лівенцаў, Цімчук, Осіпава, упаўнаважаны ВЦСПС па БССР тав. Бельскі, прадстаўнікі гвардзейскай Маскоўска-Мінскай ордэна Леніна, Чырвонасцяжнай, ордэна Суворава і ордэна Кутузава дывізіі, якая ўдзельнічала ў вызваленні Мінска — гварды маёр Каспеевіч, гвардыі сержант Герой Савецкага Саюза Турчын і інш.

Урачыстае паседжанне адкрыў старшыня выканкома горсовета тав. Длугашэўскі. Пад бурныя, доўга незмаўкаючыя апладысмэнты, выбіраецца ганаровы прэзідэнт у складзе Палітбюро ЦК ВКП(б) на чале з геніяльным правадыром таварышам Сталіным.

Даклад на тэму: «Два гады з дня вызвалення Мінска ад нямецкіх захопнікаў» зрабіў сакратар Мінскага абкома КП(б)Б тав. Казлоў.

Пасля даклада ўдзельнікі паседжання паслалі прывітанную тэлеграму Вялікаму Сталіну.

Анатоль Вялюгін

СІПОРАЎСКАЯ СЛАБАДА

На дрэве чорным грукае жаўна.
Над шляхам — абгарэлыя сады:
Прайшла на ім страшная вайна
Каля Сіпораўскае Слабады».
Баі грывелі каля гэтых страх,
Крышыўся на радз крывава лёд.
Абрусам снежным Жукава сустрэў
У Слабадзе сорак чацверты год.
З яказам ясны мудрага Крамля
Прыхаў маршал і спыніўся тут:
Чакала беларуская зямля
Вялікага збавення ад пакут.
Яшчэ драмалі на Дняпры віры
Пад лёдам,
ветрам,
пашчамі гармат.
Сядзеў у пуці маршал,
да зары
Гартаючы лісты зялёных карт.
На картах —
вочы ясныя вазёр,
Жывыя жылы беларускіх рэк.
Там пазамірсканы крывей тапор
Дубровы салаўіныя пасек.
Там ворагі зямлю і родны дом
Забралі,
кігамі паалі печ...
Узняўся шумна маршал над сталом
І скінуў бурку ён з шырокіх плеч.
Кідала лямпа проміні на партрэт
У кісьце,
што раскрыта на стале,
Міцеліца трубіла на ўвесь свет,
Заносячы у цемры войск начлег.

І Жукаў страў Кутузава пагляд,—
Руку фельдмаршал баявы прасіць
З партрэта даўняга, з былінных дат
За сцены пуці,
у сівы прастор:
— Славу ты шлах...
Смаленскі раты шлах
Біяжыць да іншаземных гарадоў...
На ім галосіць вецер у крыжах,
Што сталі сума ля сівых лясоў
І значаць на імях гарбах магіл
Ганебы банартаўскі паход
І ганьбу немца,
над якім снягі
Мятуць вакод ужо чацверты год...
У пуці ціш ларушыў тэлефон.
З Масквы спыталі маршала:
— Ну, як?...
Радыст прамовіў: «Сталін»...
«Гэта ён», —
Шаптаў салдат — міччанін, мой зямляк,
Каля варот на варце.
Рыпнуў дзень.
Над студыю ў ціхай Слабадзе...
І Жукаў адказаў, што будзе гом,
Няхай вясна чаканя прыдзе,
Гатовы над Дзвінсю і Дняпром!

І грывнуў гом!..
Ударылі палкі.
Яны ішлі паводкай па зямлі,
Цвілі слязамі шчасця бальшакі
У душным водары ліпнёвых ліп.
І цалавалі сцяга яркі шоўк
У родных вызваленых гарадах.

Сягоння пакланіцца я прышоў
Табе, Сіпораўская Слабада,
Ліпень 1946 г.

*) Сіпораўская Слабада — беларуская вёска, дзе ў лютаскай дні 1944 года маршал Савецкага Саюза Г. К. Жукаў рыхтаваў планы вызвалення Беларусі.

У дні вызвалення Мінска

У хвалюючыя ліпеньскія дні, калі нашы войскі ачышчалі ад немцаў родны горад Мінск, я знаходзіўся на другім участку фронту.

Стралковая дывізія, дзе я служыў, наступала на г. Ковель.

Мне было крыўдна: я не меў магчымасці гнаць ворага па тых-жа дарогах Беларусі, па якіх мы з болам у сэрцы адступалі ў 1941 годзе. Асабліва яскрава перада мной паўстала малючкі роднай прыроды, калі мне дзвялося праходзіць праз Мінск-Мазавецкі, які знаходзіўся недалёка ад Варшавы. Сама назва гэтага польскага горада выклікала ў мяне многа ўспамінаў пра стаўлю Савецкай Беларусі.

У жніўні-верасні ў маё падраздзяленне прыйшло новае папаўненне чырвонаармейцаў-беларусаў. Асабліва сярэд іх многа было пінчан. Я адразу з імі знаёміўся. Расказаў ім, што я міччанін, што быў у Пінску. Усе яны гарэлі жаданнем адпомсціць ворагу, не запляміць сваё добрае імя, сваю сям'ю. Многі з іх уцярпілі прышлі на фронт. Аднак землякі не вядвалі, яны поўнацю апраўдалі мае надзеі. Большасць з іх былі затым узнагароджаны ардамамі і медалямі за праяўленае геройства і мужнасць.

Асабліва мне памятны памочнік камандзіра ўзвода Навумчык з-пад Брэста. Гэта — сапраўдны адважны воін. Колькі клопатаў ён працягнуў аб сваіх падначаленых. Аб ім шмат гаварылі камандзіры і чырвонаармей-

цы. У баях за Віслі ён першы павёў узв за сабой. А пад горадам Дойч-Кранэ (пункты нямецкі горад, многа там нашы паляглі) былі забіты камандзіры роты ўзвода. Тады Навумчык падняў з крыка «ура» ўсю роту і павёў у атаку на вышыню Хутка яна была занята. Пасля гэтага ён атрымаў ордэн «Айчынай вайны» І ступіў і медаль «За адвагу». Затым яго паслаз вучыцца на афіцэра.

Другі мой зямляк з Баранавіцкай абласці па прозвішчу Якуць, які мне шмат дапамагаў у правядзенні палітычнай рабо ў ротах. Быў ён прыклад дысцыплінаванат воіна. Ва ўсіх баях і паходах са мной, амаль не разлучаўся. Я маленькі быў, а ён высокі. І нека лоўка ўмеў бегач па трай сяях амаль у прысядку. Так, што галэ яго ніколі не выглядала з-за бруствэ Часамі, прабіраючыся з роты ў рот спыняўся і зварачваўся к Якуцю:

— Сёння выжывем?
Крыху аддыхаўшыся, Якуць адка:
— Яшчэ ў шостаў набываць трэба тая рота тады знаходзілася на правы гу. Адтуль даносіўся гавар нямецкіх кулямётаў.
— Добра, што прыгалаў.
І я бег у шостую...
Як хачелася-б цяпер, калі з вайна і надыйшоў час мірна сустрэцца з сваімі баявымі і землякамі. Вельмі радаснымі і былі б такія сустрэчы.

Х. МАЛЬ

Агляд мастацкай самадзейнасці

(АД НАШАГА КАРЭСПАНДЭНТА)

Надаўна закончыўся агляд мастацкай самадзейнасці школ працоўных рэзерваў Магілёўскай абласці. У аглядзе прынялі ўдзел пяць мастацкіх калектываў: чатыры з іх гарадскія і адзін — раённы. Агульны лік удзельнікаў — 266 чалавек.

На аглядзе было прадстаўлена 86 нумароў розных жанраў: харавыя выступленні, танцы, мастацкае чытанне, акрабятка і інш. Добрае ўражанне зрабіў хор чыгуначнага вучылішча № 5 (іраўнік тав. Мянковіч). Хор, які налічвае 120 чалавек, выканаў песні «Няхай жыве наша дзяржава» — муз.

Аляксандрава, «Смуглянка» — муз. Новікана, беларускую народную песню «А ў полі ніўка».

У выніку — першае месца на абласным аглядзе мастацкай самадзейнасці працоўных рэзерваў заняў калектыў чыгуначнага вучылішча № 5, другое месца — калектыў рамесніцкага вучылішча № 6 і трэцяе месца — калектыў школы фабрычна-заводскага навучання № 9.

Цяпер ідзе ўзаможная падрыхтоўка да рэспубліканскага агляду мастацкай самадзейнасці.

Не адставаць ад сучаснасці

(На партыйным сходзе Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі)

2 ліпеня адбыўся сход партыйнай арганізацыі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Доклад аб другой гадавіне з дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў зрабіла Эда Агняцвет.

Пасля даклада з прамовамі аб адлюстраванні вялікіх падзей жыцця ў мастацкіх творах выступілі пісьменнікі.

Міхась Клімковіч узяў пытанне аб больш глыбокім паказе партызанскай барацьбы нашага народа супроць нямецкіх захопнікаў.

Робату беларускіх пісьменнікаў на франтах Айчынай вайны ахарактарызаваў у сваім выступленні П. Кавалёў.

— У нас ёсць свая добрая традыцыя, — гаворыць ён, — заўсёды ісці ў наву з жыццём, з народам. У час вайны нашы пісьменнікі напісалі шмат твораў, якія натхнілі народ на подзвігі, заклікалі воінаў Чырвонай Арміі і партызан да бясплёснага знішчэння ворага.

Аб тэматыцы новых твораў гаварыў у сваім выступленні М. Лынькоў. Ён адзначыў, што тэму сучаснасці нельга разумець толькі як тэму паказу аднаўлення нашай краіны. Яна значна шырэй ахоплівае падзеі жыцця. У яе уваходзіць і паказ падзей Вялікай Айчынай вайны, і партызанская барацьба нашага народа супроць нямецкіх захопнікаў, і паказ чалавека, які вярнуўся з фронту і пачаў аднаўляць народную гаспадарку, і дружба народаў Савецкага Саюза, і праблема сям'і, і шмат іншых тэм. Наша партыя праводзіць рад мэраліямства, накіраваных на ўзмацненне ідэалагічнай работы. Пісьменнікі павінны сілай свайго мастацкага слова дапамагчы вялікай аднаўленчай рабоце народа.

Затым выступіў пэтр П. Глебка. Ён сьпісьняў на пытанні актуальнасці тэм і іх вырашэння пісьменнікамі.

— П. Пестрак на запытанні аб тэм

На сцэне вялікі партызанскі Янкi Купалы. Над сцэнай на чырвоным палотнішчы выдатныя словы пэснiяра:

Шчi-ж, каласуся мой край,
Шчi сонейка захад, шчi ўсход!
Аб Сталiне пэснi спявай!
Спявай, беларускi народ!

За сталом прэзiдэнта: народны пэтр БССР лаўрэат Сталiнскай прэміі Якуб Колас, прэзiдэнт Акадэміі навук БССР К. Горэў, вiцэ-прэзiдэнт Акадэміі навук БССР В. Ляонаў; старшыня Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР М. Лынькоў, сакратар Мiнскага гаркома КП(б)Б А. Малочка, пісьменнік К. Крапiва, М. Танк, П. Глебка, П. Панчанка, М. Лужанiн, I. Гурскi, М. Клімковіч, П. Пестрак, В. Таўлай, К. Буйла, П. Кавалёў, Э. Агняцвет, народны артыст БССР Г. Глебаў, рэжысёр тэатра iмя Янкi Купалы Л. Лiтвінаў, дырэктар музея Янкi Купалы жонка пэтра У. Луцэвіч i сястра пэтра Раманоская i iнш.

Агульнагарадскi вечар, прысвечаны чацвёртай гадавіне з дня смерці народнага пэтра БССР Янкi Купалы, адкрывае народны пэтр БССР Якуб Колас.

Ён гаворыць аб цяжкай страце, якая спэсцiгла беларускi народ i беларускую лiтаратуру чатыры гады таму назад — смерці вялікага пэтра.

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР У СТАЛІЦЫ

ПАМ'ЯЦІ ЯНКІ КУПАЛЫ

— Мы любім Янку Купалу, — прадаўжае Я. Колас, — як вялікага сина радзімы, як не выдатнага пэснiяра, які апяваў сацыялістычнае будаўніцтва і спяваў славу правядуру. Між нас няма Я. Купалы, але ён жыве ў нашых думках, у сэрцах працоўных рэспублікі.

Паміць аб пэце ўшаноўваецца ўстанавінем.

Слова для даклада аб жыцці і літаратурнай дзейнасці Янкi Купалы прадастаўляецца Міхасю Лынькову.

— Янка Купала, — гаворыць ён, — адна з самых выдатных з'яў у жыцці беларускага народа і яго гісторыі. Высокімі агульначалавечымі матывамі прасякнута яго творчасць. У ёй хваляюцца адлюстравана ўсё багацце жыцця і барацьбы беларускага народа за сваё вызваленне.

Дакладчык ахарактарызуе Янку Купалу, як пэтра глыбока нацыянальнага. Сваёй творчасцю ён шчыльна звязаны з творчасцю беларускага народа і з яго побытам.

Янка Купала пачаў пісаць яшчэ задоўга да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Яго творы тэа парэ, паказваючы цяжкое і бяспраўнае жыццё працоўных, абуджалі свядомасць людзей і заклікалі народ на барацьбу супроць царызма. Яго пэзія ўзмацняла веру ў народзе ў канчатковую і няўхільную перамогу — і ў гэтым была не вялікая грамадская сіла.

Пасля Кастрычніка характэрнымі матывамі для творчасці пэтра робіцца матывы ўслаўлення дружбы народаў, шчасця жыцця пад сонцам Сталiнскай канстытуцыі, адданасці радзіме і вялікаму таварышу Сталiну.

Нянавісцю да ворагаў былі насычаны радкі вершаў Купалы, напісаныя ў час Айчынай вайны. Пэтр у іх заклікаў воінаў Чырвонай Арміі і партызан да бясплёснага знішчэння гітлераўскіх захопнікаў, якія наважыліся адабраць волю і шчасце ад нашага савецкага народа.

Уся творчасць Янкi Купалы — прыклад вернага служэння свайму народу.

Пасля даклада з чыткай сваіх вершаў, прысвечаных паміці народнага пэснiяра, выступілі пэтры Пятро Глебка, Максім Танк, Піліп Пестрак, Аватоль Астрэйка, Валіцін Таўлай, Канстанцыя Буйла і Эда Агняцвет.

Артысты Беларускага Дзяржаўнага тэатра імя Я. Купалы паказалі II акт п'есы Я. Купалы «Паўлінка». Затым быў далзены канцэрт.

Вязьніка—мейсца нараджэння народнага пэтра Янкi Купалы. Там, сярод цудоўнай беларускай прыроды, пэтр правёў сваё дзяцінства, там вечарамі ён слухаў родныя пэснi і ўпершыню пазнаў цяжкiе жыццiя сьляні пад панскімі прыгiетам.

30 чэрвеня Вязьнінскі калгас імя Я. Купалы з гэтай хатай звязаны першыя гады яго жыцця. Тут маці спявала яму пэснi над калыскай, вучыла любіць беларускае слова, тут упершыню ён убачыў сапраўднае жыццё і прайшоў яго суровую навуку. Аб гэтым ён пісаў у сваім вершы «Мая навука»:

Янку Купалу, як пэтра, ахарактарызаваў у сваім выступленні вiцэ-прэзiдэнт Акадэміі навук БССР В. Ляонаў:

— Янку Купалу і Якубу Коласу належыць гонар стварэння новай беларускай лiтаратуры і яе мовы, багатай і мiлагучнай. Хай вобраз яго натхняе нас на новыя подзвігі.

Затым выступіў пэтр П. Глебка. Звярнуўшыся да калгаснікаў калгаса імя Я. Купалы, ён сказаў:

— На вашу долю выпаў вялікі гонар—на вашай зямлі, у вашай вёсцы нарадзіўся выдатны пэтр беларускага народа—Янка Купала. На яго творах выхоўваліся мы ўсе, на яго творах будучы выхоўвацца высокім чалавечым пачуццям і нашы дзеці.

Вечная паміць Янку Купалу! Вечная слава яго творам!

На мітынг таксама выступілі загадчык Радшковіцкага рымана тав. Гарошка і старшыня калгаса імя Купалы тав. Краўцоў. Затым дэлегацыя накіроўваецца да хаты, на якой прымацавана мемарыяльная дошка. Пісьменнік Кандрат Крапiва здымае пакрывала. На мармуры залатымі літарамі напісана: «25 чэрвеня 1882 года ў гэтай хаце нарадзіўся Янка Купала».

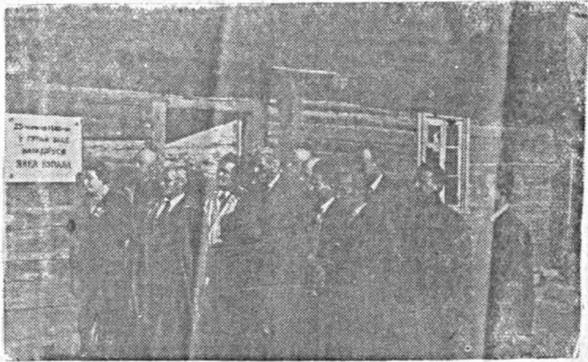
— Гэтая дошка,—гаворыць К. Крапiва,—адзнака нашай любі і пашаны да пэтра. Няхай яна паматкай застанецца на доўгія гады.

НА РАДЗІМЕ ПЭТА

Вечная паміць Янку Купалу! Вечная слава яго творам!

На мітынг таксама выступілі загадчык Радшковіцкага рымана тав. Гарошка і старшыня калгаса імя Купалы тав. Краўцоў. Затым дэлегацыя накіроўваецца да хаты, на якой прымацавана мемарыяльная дошка. Пісьменнік Кандрат Крапiва здымае пакрывала. На мармуры залатымі літарамі напісана: «25 чэрвеня 1882 года ў гэтай хаце нарадзіўся Янка Купала».

— Гэтая дошка,—гаворыць К. Крапiва,—адзнака нашай любі і пашаны да пэтра. Няхай яна паматкай застанецца на доўгія гады.

Беларускія пісьменнікі каля хаты, у якой нарадзіўся Янка Купала. Фота Г. Бугаенкі.

наведала дэлегацыя Саюза савецкіх пісьменнікаў і Акадэміі навук БССР у складзе старшыні Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР М. Лынькова, вiцэ-прэзiдэнта Акадэміі навук БССР В. Ляонава, пісьменнікаў К. Крапiва, П. Глебка, I. Гурскага, М. Клімковіча, М. Лужанiна, П. Пестрака, К. Буйла, П. Кавалёва, В. Таўлая, Я. Брыля, дырэктара музея Янкi Купалы У. Луцэвіч і iнш.

Адбыўся мітынг калгаснікаў, прысвечаны адкрыццю мемарыяльнай дошкі на хаце, у якой нарадзіўся Янка Купала. Мітынг адкрыў М. Лынькоў.

— Дарагія таварышы,—сказаў ён,—сёння мы з'яўляемся сведкамі значнальнай падзеі: беларускi народ ушаноўвае мейсца, дзе нарадзіўся вялікі пэснiяр — Янка Купала.

Мне мудрасці кніжнай не даў бог, пазнаці, мой бацька не мог даць раскошаў такіх,— Наўчыўся я слоў беларускіх ад маці і дум беларускіх без школы і кнігі. Ад самой красы маіх дзён невясёлых Настаўнікам быў беларускi абшар; Усходы палеткаў і гоманы ў сёлах Навуку сваю мне прынесілі ў дар. Зялёнае поле рувецючым збожжам, Цвітучая ў сонечны дзень сенажаць Мне пэсню квіццi ўзорам прыгожым, Вучылі, як словы ў ванок завываць.

Слова бярэ старшыня Радшковіцкага райвыканкома тав. Будзько. Ён гаворыць пра вялікае значэнне творчасці пэтра для беларускага народа.

Купалаўскія чытанні

29 чэрвеня ў памяшканні Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта адбыліся «Купалаўскія чытанні», якія штогод будучы праводзіцца ў гадавіну смерці народнага пэтра. Ад імя Саюза савецкіх пісьменнікаў і Акадэміі навук Беларусі «чытанні» адкрыў М. Лынькоў. Затым былі заслуханы даклады: «Дарэволюцыйная лірыка Янкi Купалы»—Алесь Александровіч, «Янка Купала і Заходняя Беларусь» — В. Таўлая, «Мова Янкi Купалы»—Пятро Глебка, «Драматургія Янкi Купалы» — У. Карпава.

Пчолка, які раскаваў пра адвагу і героітва беларускіх воінаў і партызан у трагедыю з вызваленне радзімы ад нямецкіх хопнікаў.

На франтах Айчынай вайны апэратары ўдмi, узброеныя маленькімі кіно-апаратамі, крок за крокам замацоўвалі на плёнку выявы справы савецкіх воінаў.

Зякучыч кляпатам і пры дапамозе да быў створаны гістарычны дакументальны фільм пра партызан — «Народныя ўдмi».

Другім годзе вайны аднавіла сваю дзейнасць беларуская кіно-хроніка на базе цэнтральнай студыі хронікі (у Маскве), якая выпускалася кіно-журналі «Соцкая Беларусь», якія дэманстраваліся на экране ў часова акупаваных абласцях, у тыле ворага, у партызанскіх зонах чларыі.

Перад кінематаграфіяй пастаўлены цяпер яшчэ і пачэсныя задачы. Мы павінны выпускаць фільмы, якія раскавалі-б пра высокія маральныя і духоўныя якасці савецкіх людзей, пра іх бязмежную адданасць справе Ленiна-Сталiна, пра любібу да радзімы.

Можна з упэўненасцю сказаць, што наступнае пяцігоддзе прынесе беларускаму народу нябачаны росквіт культуры, узніме на новую вышыню навуку і мастацтва.

Самое масавае з мастацтваў—кіно павiна ў першую чаргу адгукуцца на пастаўленыя задачы—стварыць высокамастацкія ідэйныя творы. Выкананне гэтых аадч не магчыма без поўнай мабілізацыі творчых сіл, без прыцягнення да працы дзельцоў беларускага мастацтва і лiтаратуры.

Пакуль што яшчэ недастаткова колькасць творчых і тэхнічных кадраў, а таксама недаверліваць да работнікаў сумежных галiн мастацтва стварэе для нас дадатковыя цяжкасці. Час паклапаціцца аб падрыхтоўцы сваіх нацыянальных кадраў.

За апошні час многае зроблена ў справе напісання сцэнарыяў беларускімі пісьменнікамі.

Сцэнарыі мастацкай навелы пра «беларускае мора» (возера Нарач) пішуць М. Танк і П. Панчанка; плав і тэкст выпуску «Будучы Мiнск» напісаны драматургам А. Кучарам, ён-жа працуе над сцэнарыем дакументальнага фільма «Вясна на Беларусі». Сцэнарыі нарыса «Белавеская пушча» напісаны В. Вольскім, «Па малых рэках»—Я. Садоўскім сумесна з рэжысёрам С. Сілашновым. Распачаў працу над сцэнарыем для фільма «Па гістарычных мейсцах Беларусі» драматург М. Клімковіч.

Вялікі мастацкі фільм пра гераічныя справы беларускіх партызан з'явіцца нашай асноўнай тэмай у плане будучага года. Сцэнарыі гэтых фільмаў будучы пісаць М. Лынькоў і К. Крапiва. Над пастаноўкай фільма будучы працаваць лепшыя рэжысёры і акторы.

У гэтым годзе павiнен быць пастаўлены музычны фільм «Беларускае вяселле». Тэма гэтая, трэба спадзявацца, знойдзе свайго аўтара-сярод беларускіх пісьменнікаў.

Пасля доўгага перапынку распачаў рэжысёрскую работу над фільмам «Возера Нарач» заслужаны артыст БССР К. Санiнкаў. У якасці мастацкага кансультанта запрашаюцца народны мастак БССР З. Азгур і iншыя дзельцы беларускага мастацтва.

Пачалі прымаць удзел у фільмах акторы Беларускага тэатра. Так, у фільме «Новы дом» амаль усе ролі выконваюцца актарамі тэатра імя Янкi Купалы і тэатра оперы і балета.

Вялікая і складаная справа аднаўлення і стварэння нацыянальнай беларускай кінематаграфіі патрабуе шырокага абмену думкамі і меркаваннямі творчых работнікаў кіно, пісьменнікаў і артыстаў.

Сцэнарыі мастацкай навелы пра «беларускае мора» (возера Нарач) пішуць М. Танк і П. Панчанка; плав і тэкст выпуску «Будучы Мiнск» напісаны драматургам А. Кучарам, ён-жа працуе над сцэнарыем дакументальнага фільма «Вясна на Беларусі». Сцэнарыі нарыса «Белавеская пушча» напісаны В. Вольскім, «Па малых рэках»—Я. Садоўскім сумесна з рэжысёрам С. Сілашновым. Распачаў працу над сцэнарыем для фільма «Па гістарычных мейсцах Беларусі» драматург М. Клімковіч.

Вялікі мастацкі фільм пра гераічныя справы беларускіх партызан з'явіцца нашай асноўнай тэмай у плане будучага года. Сцэнарыі гэтых фільмаў будучы пісаць М. Лынькоў і К. Крапiва. Над пастаноўкай фільма будучы працаваць лепшыя рэжысёры і акторы.

У гэтым годзе павiнен быць пастаўлены музычны фільм «Беларускае вяселле». Тэма гэтая, трэба спадзявацца, знойдзе свайго аўтара-сярод беларускіх пісьменнікаў.

Пасля доўгага перапынку распачаў рэжысёрскую работу над фільмам «Возера Нарач» заслужаны артыст БССР К. Санiнкаў. У якасці мастацкага кансультанта запрашаюцца народны мастак БССР З. Азгур і iншыя дзельцы беларускага мастацтва.

Пачалі прымаць удзел у фільмах акторы Беларускага тэатра. Так, у фільме «Новы дом» амаль усе ролі выконваюцца актарамі тэатра імя Янкi Купалы і тэатра оперы і балета.

Вялікая і складаная справа аднаўлення і стварэння нацыянальнай беларускай кінематаграфіі патрабуе шырокага абмену думкамі і меркаваннямі творчых работнікаў кіно, пісьменнікаў і артыстаў.

Напярэдадні Усесаюзнага конкурса артыстаў эстрады

3 і 5 па 7 ліпеня ў Мiнску праходзіць першы тур Усесаюзнага конкурса артыстаў эстрады. У конкурсе прымуць удзел 60 артыстаў прафесіяналаў і лепшых выканаўцаў мастацкай самадзейнасці сталіцы і абласцей рэспублікі. Дзесяць лепшых выканаўцаў будуць пасланы ў Маскву на другі тур конкурсу.

Створана журы першага тура конкурсу ў складзе: начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР П. Лютаровіча (старшыня), народнай артысткі СССР і БССР Л. Александровіч, кампазітара А. Багатырова, драматурга К. Крапiва, народнага артыста БССР Е. Мірвiчкі і iнш.

Балет „Дон-Кіхот“

У Беларускам Дзяржаўным тэатры оперы і балета рыхтуецца пастаноўка балета Мiнска «Дон-Кіхот» па матывах тэатру Сервантэса.

Спектакль ставіць балетмайстра К. Мулер, дырэктар — Т. Каламіцава, мастак А. Марык.

Партыі выконваюць: Ктры — А. Нікалаева і Т. Караваева, Базіліе—С. Дрэчын, К. Мулер і К. Ціхаміраў.

У жніўні тэатр пачне рэпетыцыі оперы Д. Лукаса «Кастусь Каліноўскі».

«ДРАМУЧАЕ СЭРЦА»

3 ліпеня Беларуска Дзяржаўны драматычны тэатр імя Янкi Купалы паказаў прэм'еру п'есы Б. Ліпатава «Драмучае сэрца» ў пастаноўцы народнага артыста БССР Л. Рахленка.

Афармленне — мастака I. Ушакова.

Сход секцыі драматургаў

2 ліпеня адбыўся сход секцыі драматургаў. Сход абмяркоўваў пытанне ўдзелу пісьменнікаў у закрытым і адкрытым конкурсе на лепшую шматактавую п'есу да 30-годдзя савецкай улады.

ЧАРГОВАЕ ПАСЕДЖАННЕ ЛІТАРАТУРНАГА АБ'ЕДНАННЯ

Надаўна адбылося чарговае паседжанне літаратурнага аб'яднання пры газеце «Чырвоная змена» і «Сталiнскае моладзеж».

На паседжанні былі абмяркоўваны вершы Алеся Астапенкі і Лыі Кілаза.

У абмеркаванні твораў прынялі ўдзел К. Цігоў, Т. Бушко, П. Прыходзька і iнш.

Українська „Літературна газета“ № 25

Пераважная большасць матэрыялаў нумара прысвечана творчасці Алеся Міхасімавіча Горкага.

На першай старонцы змешчаны перадавы артыкул—«Вялікі рускі пісьменнік і нататкі Максіма Рыльскага пра матывы творчасці Алеся Міхасімавіча».

На другой і трэцяй старонках надрукаваны артыкулы: Ільі Грудава «Ленiн, Сталiн і Горкі»; П. Пархоменкі — «Вялікі натхніцель» — пра папулярнасць творчасці А. М. Горкага ў заходніх абласцях Украіны; А. Трасцянецкага — «Настаўнік і друг» — пра вялікія клопаты і ўвагу А. М. Горкага да творчасці Уладзімера Маякоўскага; Г. Броўмана — «Творчы запаведы»; Л. Хінкулава — «Гуманіст новага свету». Змітро Касарыч раскаваў у сваім артыкуле пра сустрэчы і дружбу А. М. Горкага з украiнскімі пісьменнікамі.

Шасцідзсяцігоддзе з дня смерці А. Н. Астроўскага газета адзначае артыкулам А. Абраменкі—«Астроўскі на ўкраiнскай сцэне».

У вялікім артыкуле: I. Ляжнёва разглядаюцца адносіны А. М. Горкага да літаратурнай спадчыны і літаратурных традыцый.

Акрамя гэтага, у нумары змешчана і іншая інфармацыя пра новыя кнігі і часопісы, пра творчыя вечары пісьменнікаў, пра канферэнцыю мастакоў г. Кіева.

Першы нумар газеты „Наша доля“

Беларускі аддзел Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ленiна набыў першы і другі нумары газеты «Наша доля» ад 1 і 15 верасня 1906 года. Газета выходзіла ў Вiльні на васьмі старонках. Друкавалася яна рускім і лацінскім шрыфтам.

«Наша доля» — першая беларуская газета для сельскага і гарадскога рабочага люду—выходзіла адзін раз у тыдзень.

Першы нумар «Нашай долі» размаўляў толькі напалову, бо 5 тысяч экзэмпляраў па загаду Вiленскага губерiятара былі канфіскаваны.

У нумарах надрукаваны вершы Якуба Коласа — «Наш родны кут» і «Асенні вечар», Дзедкі Пранука — «Вечер», апаваўдыне Мацея Крапiўкі «Прысвага над крывамі ворагамі», а таксама артыкулы: «Вядзкі на стражніку і паліцыю», «Даход расійскага цара», «Як мужыку палешыць сваё жыццё», «Па Расіі», «3 Беларусі і Лiтва» ды iнш.

А. КОЗУНАЎ.

Рэдакцыя: Л. Александровіч, А. Багатыроў, Г. Глебаў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адзнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

Друкіра «Чырвоны Друкер», Рэвалюцыйная, 12.